IRFAN
AKADEMIYASI
ILM • TA'LIM • TARAQQIYOT

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

TABIIY FANLAR

va barqaror rivojlanish:

zamonaviy ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va amaliy yechimlar

OKTABR | TOSHKENT O'ZBEKISTON

- Biologiya va biotexnologiya
- Kimyo va kimyoviy texnologiyalar
- Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi
- Geografiya va geologiya
- Tibbiy-biologik tadqiqotlar
- Qishloq xo'jaligi va tabiiy resurslardan foydalanish

Ilm – barqaror kelajak garovi

OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Ziyodillo O‘smonov Zo‘hridin o‘g‘li
Mustaqil tadqiqotchi
E-mail: ziyodillo2277@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.23214542

Annotatsiya: Mazkur tezisda oziq-ovqat korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning zamonaviy usullari yoritilgan. Oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan talabning o‘zgarishi, ishlab chiqarish xarajatlarining ortishi va raqobatning kuchayishi korxonalardan boshqaruv jarayonlarini takomillashtirishni talab etmoqda. Bunday sharoitda raqamli boshqaruv, avtomatlashtirish, KPI tizimi, Lean management va ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Ushbu usullar ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish, ortiqcha xarajatlarni kamaytirish va mavjud resurslardan samarali foydalanishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: oziq-ovqat korxonasi, boshqaruv samaradorligi, raqamli boshqaruv, Lean management, KPI, avtomatlashtirish, ishlab chiqarish, resurslar.

Oziq-ovqat korxonalarida boshqaruv samaradorligi ishlab chiqarish resurslaridan oqilona foydalanish, mahsulot sifatini ta’minlash va belgilangan natijalarga minimal xarajat bilan erishish imkoniyati bilan belgilanadi. Hozirgi sharoitda korxonalar uchun faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish yetarli emas. Xomashyo, mehnat, energiya va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini bir vaqtning o‘zida ta’minlash zarur.

Boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim yo‘nalishlaridan biri raqamli texnologiyalardan foydalanish hisoblanadi. ERP tizimlari orqali ishlab chiqarish, ombor, moliya va ta’minot jarayonlarini yagona tizimda boshqarish mumkin. IoT texnologiyalari esa ishlab chiqarish uskunalarining holati, harorat, namlik va boshqa texnologik ko‘rsatkichlarni monitoring qilish imkonini beradi. Oziq-ovqat sanoatiga oid tadqiqotlarda Industry 4.0 texnologiyalaridan foydalanish ishlab chiqarish jarayonlari va boshqaruv samaradorligini

yaxshilash imkoniyatlarini kengaytirishi ko‘rsatilgan.

Ikkinchi muhim usul — Lean management, ya’ni tejamkor boshqaruv tamoyillaridan foydalanishdir. Ushbu yondashuvda korxona uchun qiymat yaratmaydigan jarayonlar aniqlanadi va ularni qisqartirishga harakat qilinadi. Oziq-ovqat ishlab chiqarishida xomashyoning ortiqcha sarflanishi, keraksiz kutish, ortiqcha zaxira, ishlab chiqarishdagi to‘xtashlar va mahsulot chiqindilari boshqaruv samaradorligini pasaytiruvchi omillar bo‘lishi mumkin.

KPI (Key Performance Indicators) tizimi ham boshqaruv samaradorligini oshirishning amaliy vositalaridan biridir. Bunda korxona faoliyati aniq ko‘rsatkichlar asosida baholanadi. Masalan, ishlab chiqarish hajmi, mahsulot tannarxi, chiqindi miqdori, mehnat unumdorligi, buyurtmalarni bajarish muddati va mahsulot sifati kabi ko‘rsatkichlardan foydalanish mumkin.

Boshqaruv qarorlarini aniq ma’lumotlarga asoslash ham muhim ahamiyatga ega. Korxonada ishlab chiqarish va sotuv bo‘yicha ma’lumotlar muntazam tahlil qilinsa, talabning o‘zgarishini oldindan aniqlash, xomashyo zaxirasini optimallashtirish va ishlab chiqarish rejasini moslashtirish imkoniyati oshadi. Raqamli transformatsiyaga oid tadqiqotlarda ma’lumotlardan samarali foydalanish korxonalarning operatsion va strategik boshqaruv imkoniyatlarini kengaytirishi qayd etilgan.

Shuningdek, boshqaruv samaradorligini oshirishda xodimlarning malakasi va motivatsiyasi ham muhim o‘rin tutadi. Yangi texnologiyalardan foydalanish xodimlardan tegishli raqamli ko‘nikmalarni talab qiladi. Shu sababli korxonada malaka oshirish, qayta tayyorlash va xodimlar faoliyatini natijalar asosida baholash tizimini rivojlantirish maqsadga muvofiq.

Xulosa: Oziq-ovqat korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalar, Lean management, KPI tizimi va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv usullarini o‘zaro uyg‘unlashtirish zarur. Ushbu usullar ishlab chiqarish jarayonlarini nazorat qilish, resurslardan samarali foydalanish, ortiqcha xarajatlarni aniqlash va boshqaruv

qarorlarini tezlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, zamonaviy boshqaruv tizimining samarasi texnologiya bilan bir qatorda xodimlarning malakasi va korxonaning tashkiliy tayyorgarligiga ham bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gupta, S., & Jagtap, S. (2024). Unlocking digital growth: Overcoming barriers to digital transformation for Indian food SMEs. *Discover Food, 4*, 55.
2. Sagala, G. H., & Őri, D. (2024). Toward SMEs digital transformation success: A systematic literature review. *Information Systems and e-Business Management, 22*, 667–719.
3. *Industry 4.0 in food processing: Drivers, challenges and outcomes*. (2021). *Food Control*.
4. *Industry 4.0 digital transformation: Shaping the future of food quality*. (2024). *Food Control*.
5. Peres, F. A. P., Bondarczuk, B. A., Gomes, L. C., Jardim, L. C., Corrêa, R. G. F., & Baierle, I. C. (2025). Advances in food quality management driven by Industry 4.0: A systematic review-based framework. *Foods, 14*(14), 2429.